

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.4.13
SEK(2011) 483 galutinis

KOMISIJOS PERSONALO DARBINIS DOKUMENTAS

POVEIKIO VERTINIMO SANTRAUKA

Accompanying document to the

**Pasiūlymas _EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS REGLAMENTAS_ kuriuo
užtikrinamas tvirtesnis bendradarbiavimas kuriant bendrą patentinę
apsaugą _ir_ Pasiūlymas _TARYBOS REGLAMENTAS**

**kuriuo užtikrinamas su taikoma vertimo tvarka susijęs tvirtesnis bendradarbiavimas
kuriant bendrą patentinę apsaugą**

{KOM(2011) 215 galutinis}
{SEK(2011) 482 galutinis}

1. IŽANGA

Patentai – svarbi priemonė ekonomikos augimui skatinti diegiant inovacijas. Investicijos į mokslinius tyrimus ir plėtrą Europos Sąjungoje sudaro 1,9 % BVP¹, ir veiksminga patentų sistema būtina, kad diegiant šias investicijas būtų užtikrintas ekonomikos augimas.

Tačiau šiandien patentinė apsauga Europoje yra suskaidyta. Strategijoje „Europa 2020“² ir Bendrosios rinkos akte³ kaip vienas iš prioritetų nurodytas žiniomis ir inovacijomis grindžiamos ekonomikos sukūrimas. Abiem iniciatyvomis siekiama gerinti sąlygas įmonėms diegti inovacijas, sukuriant bendrą patentinę apsaugą ES valstybėse narėse.

Nors plačiai pripažįstama, kad dėl bendros patentinės apsaugos nebuvimo Europos verslui sunkiau konkuruoti, tačiau 2010 m. gruodžio mėn. Konkurencingumo tarybai teko pripažinti⁴, kad dėl neįveikiamų sunkumų tokios apsaugos visoje ES per tinkamą laikotarpį užtikrinti neįmanoma. Po to pareiškimo 12 valstybių narių išreiškė pageidavimą imtis tvirtesnio bendradarbiavimo kuriant bendrą patentinę apsaugą. Atsižvelgdama į tai Komisija pateikė pasiūlymą⁵ Tarybai, kad ši leistų imtis tvirtesnio bendradarbiavimo; po to pageidavimą prisijungti prie šio bendradarbiavimo išreiškė dar 13 valstybių narių. Vasario 15 d. Europos Parlamentas leido imtis tvirtesnio bendradarbiavimo⁶, o kovo 10 d. Konkurencingumo taryba priėmė sprendimą leisti bendradarbiauti⁷. Todėl poveikio vertinimo ataskaitoje būtina atsižvelgti į sąlygas, nustatytas Tarybos sprendime leisti bendradarbiauti. Šiame poveikio vertinime nenagrinėjama bendra patentų ginčų nagrinėjimo sistema, kurios įgyvendinimo klausimai svarstomi atskirai ir kuriai bus taikomos kitos teisinės priemonės. 2011 m. vasario 25 d. Poveikio vertinimo kokybės komisija pateikė palankią nuomonę.

2. APLINKYBĖS – EUROPOJE GALIOJANČIOS PATENTŲ SISTEMOS

Europos Sąjungoje patentinę apsaugą gali suteikti nacionalinius patentus išduodantys valstybių narių nacionaliniai patentų biurai arba Europos patentų tarnyba (EPT).

Jei pareiškėjas nusprendžia kreiptis dėl Europos patento, paraišką tvarko EPT Europos patentų konvencijoje (EPK)⁸ nustatyta tvarka. EPK nustatyta centralizuota Europos patentų paieškos, nagrinėjimo ir išdavimo anglų, prancūzų ar vokiečių kalbomis tvarka. Tačiau išduotas ir paskelbtas patentas neįsigalioja automatiškai. Pirmiausiai jis turi būti patvirtintas valstybėse, kuriose patento savininkas nori užtikrinti patento apsaugą, t. y. Europos patentas turi tapti nacionaliniais patentais.

¹ Eurostatas, 2008 m. duomenys.

² COM(2010) 2020.

³ COM(2010) 608 galutinis/2.

⁴ Žr. pranešimą spaudai 17668/10.

⁵ COM(2010) 790.

⁶ P7_TA(2011) 0054.

⁷ 2011 m. kovo 10 d. Tarybos sprendimas 2011/167/ES, kuriuo leidžiama tvirčiau bendradarbiauti kuriant bendrą patentinę apsaugą (OL L 76, 2011 3 22, p. 53).

⁸ <http://www.epo.org/patents/law/legal-texts/html/epc/1973/e/ma1.html>

3. PROBLEMAS APIBŪDINIMAS

Europos patentų paieškos, nagrinėjimo ir išdavimo tvarka gerai veikia ir plačiai pripažįstama Europos ir trečiųjų šalių pareiškėjų. Tačiau šią standartizuotą tvarką papildo po patento išdavimo taikomos privalomos procedūros, kurios yra skirtingos bei sudėtingos ir dėl kurių įmonės patiria nepagrįstų išlaidų. Šiame poveikio vertinime nagrinėjamos su patentine apsauga po patento išdavimo susijusios problemos ir galimi jų sprendimo būdai.

3.1. 1 problema. Didelės patentų vertimo ir skelbimo išlaidos

Po Europos patentų išdavimo taikomi nacionaliniai patvirtinimo reikalavimai apima vertimo, skelbimo mokesčių ir įvairius oficialius pateikimo reikalavimus. Jei patento savininkas nesilaiko kurios nors iš pirmiau išvardytų sąlygų, toje valstybėje laikoma, kad Europos patentas negalioja *ab initio*. Prie šių išlaidų prisideda ir patentų agentų imami mokesčiai.

Nepaisant to, kad Londono susitarimu⁹ kai kuriose valstybėse narėse sumažintos su patvirtinimo reikalavimų vykdymu susijusios išlaidos, bendros patvirtinimo trijose valstybėse narėse (Vokietijoje, Prancūzijoje ir Jungtinėje Karalystėje) išlaidos sudaro 680 EUR, patvirtinimo 13 valstybių narių išlaidos siekia 12 500 EUR, o jei patentas tvirtinimas visoje ES – 32 000 EUR. Apskaičiuota, kad faktinės patvirtinimo išlaidos ES sudaro apie 193 mln. EUR per metus.

3.2. 2 problema. Patentų galiojimo užtikrinimo skirtingose valstybėse narėse skirtumai

Patentų pratęsimo mokesčius patento savininkas privalo kasmet mokėti kiekvienoje šalyje, kurioje patentas patvirtintas. Jei mokesčiai nesumokami, patentas nustoja galioti ir patenka į viešąją sferą. Valstybėse narėse taikomi labai skirtingi patentų pratęsimo mokesčiai. Be to, nacionalinėje teisėje esama daug papildomų nuostatų, dėl kurių patentų galiojimo užtikrinimas keliose valstybėse narėse yra nepagrįstai sudėtingas. Skiriasi mokesčių mokėjimo terminai, ne visur įmanoma mokėti banko pavedimu, kai kuriose šalyse privalu naudotis patentinio patikėtinio paslaugomis, o bendravimas su nacionaliniais patentų biurais dažnai įmanomas tik vietos kalba. Apskaičiuota, kad per 10 metų su mokėjimu susijusios techninės paramos išlaidos gali siekti 61–81,2 mln. EUR.

3.3. 3 problema. Patentų perdavimo, licencijų ir kitų teisių registravimas administraciškai sudėtingas

Patentai gali padėti palengvinti sandorius technologijų rinkose – juos galima įsigyti ir parduoti kaip nuosavybės teisės objektus arba, pagal dažniau pasitaikantį variantą, jiems taikyti licencinius susitarimus. Patentų perdavimas ir teisės registruojami šalių, kuriose patentas patvirtinamas, nacionaliniuose patentų registruose. Taip registruojant daugiau nei pusėje valstybių narių būtina paskirti profesionalų atstovą. Penkiose šalyse galiojančio patento perdavimo registravimas gali kainuoti 2000–2500 EUR, neskaitant skirtingų valstybėse narėse taikomų procedūrinių mokesčių. Be to, taikomi skirtingi reikalavimai, susiję su patentų registrui pateiktiniais dokumentais, sertifikatais ir t. t.

⁹ Susitarimas dėl Europos patentų konvencijos 65 straipsnio taikymo (Londono susitarimas), priimtas 2000 m. spalio mėn. (EPT OL 2001, p. 550).

3.4. Išvada – ES masto patentinė apsauga yra brangi

Todėl visapusiška patentinė apsauga Europoje tokia brangi ir sudėtinga, kad ja negali naudotis daugelis išradėjų ir bendrovių. Pavyzdžiui, mažosios ir vidutinės įmonės pirmenybę teikia neformaliai savo išradimų apsaugai (t. y. slaptumui).

Tačiau net ir kai Europos patentų yra prašoma ir jie išduodami, paprastai jie tvirtinami tik keliose patento savininko pasirinktose šalyse. Šiuo metu Europos patentas vidutiniškai patvirtinamas penkiose valstybėse narėse¹⁰. Per pastaruosius 15 metų patvirtinamų patentų net sumažėjo¹¹. Be to, dėl administracinės naštos ir sudėtingos tvarkos, susijusios su patentų galiojimo užtikrinimu ir teisių bei licencijų registravimu, išradėjams ir įmonėms, įskaitant tuos, kurie ieško informacijos apie patentus, susidaro nepagrįstų išlaidų.

Dėl patentinės apsaugos susiskaidymo sudėtingiau užtikrinti patentinių teisių apsaugą. Kai prekės į ES patenka per valstybę narę, kurioje patentas negalioja, patento savininkas negali tikėtis, kad remiantis ES muitinės kodeksu prekėms, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiamas patentas, bus užkirstas kelias¹².

Pirmiau aprašytos aplinkybės turi didelį nepageidautiną poveikį vidaus rinkos veikimui. Dėl to ne tik išlieka rinkos susiskaidymas – tai neigiamai veikia inovacijų diegimą, augimą ir Europos verslo konkurencingumą.

4. SUBSIDIARITY

SESV 118 straipsnyje numatyta suteikti vienodą Europos intelektinės nuosavybės teisių apsaugą visoje ES, taip pat nustatytos susijusios kalbos nuostatos. Pirmiau apibūdintos problemos gali būti sprendžiamos tik ES lygmeniu priimant sprendimą, kuriuo, palyginti su dabartine tvarka, būtų labai sumažinti vertimo ir administraciniai reikalavimai. Imtis veiksmų ES lygmeniu būtina, nes be ES teisinės priemonės valstybės narės nebūtų pakankamai pajėgios užtikrinti patentų teisinį poveikį, kuris būtų vienodas keliose valstybėse narėse. Vertinant skirtingus variantus, atsižvelgta į proporcingumo principą.

5. TIKSLAI

Remiantis problemos apibūdinimu, šio pasiūlymo bendrieji tikslai – gerinti bendrosios rinkos veikimą ir skatinti augimą bei inovacijų diegimą. Šiuos tikslus būtų galima įgyvendinti mažosioms ir vidutinėms įmonėms suteikiant daugiau galimybių siekti patentinės apsaugos, didinant patentų patvirtinimo mastą ir skleidžiant žinias (konkretūs tikslai).

Šių tikslų galima pasiekti tik sumažinus bendras patentinės apsaugos Europoje išlaidas, visų pirma sumažinant vertimo ir skelbimo išlaidas, supaprastinant patentų galiojimo užtikrinimą (pratęsimą) ir patento perdavimo, licencinių susitarimų ir kitų teisių registravimą.

¹⁰ Patentavimo išlaidų tyrimas, *Roland Berger Market Research*, 2004 m. rugpjūčio mėn.

¹¹ Ekonominio naudingumo analizė, Bruno van Pottelsberghe, Jérôme Danguy, 2009 m.

¹² Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003 (OL L 196, 2003 8 2, p. 7–14).

6. POLITIKOS VARIANTAI IR ANALIZĖ

Galimi politikos variantai įvertinti pagal veiksmingumo, išlaidų mažinimo, supaprastinimo ir politinio tinkamumo kriterijus. Tačiau valstybės narės, kurios prašė, kad Komisija pasiūlytų imtis tvirtesnio bendradarbiavimo kuriant bendrą patentinę apsaugą, taip pat nurodė tokio bendradarbiavimo mastą ir tikslus. Į šias išankstines sąlygas būtina atsižvelgti vertinant visus variantus.

6.1. 1 variantas (bazinis scenarijus) – Komisija nesiima jokių veiksmų

Pagal šį scenarijų dabartinė Europos patentų sistema liktų nepakitusi. Vienintelis galimas patobulinimas galėtų būti tai, kad daugiau valstybių narių prisijungtų prie Londono susitarimo. Tačiau prisijungimas ne tik neprivalomas – tai ilgas ir sudėtingas procesas. Šis scenarijus neveiksmingas, nes jį taikant nebūtų pašalinti dabartinės Europos patentų sistemos trūkumai. Išlaidų nesumažėtų ir sistema nebūtų supaprastinta, o patvirtinimo, pratęsimo ir registravimo problemos liktų. Be to, šis variantas nesuderinamas su Komisijos ir Tarybos politiniu įsipareigojimu spręsti dabartinės patentų sistemos problemas.

6.2. 2 variantas – Komisija ir toliau bendradarbiauja su kitomis institucijomis, siekdama sukurti visose 27 valstybėse narėse galiojantį ES patentą

Pagal šį variantą Komisija kartu su Taryba bei Europos Parlamentu ir toliau siektų sukurti ES patentą, kuris galiojotų visose valstybėse narėse, t. y. ir toliau tęstų diskusijas pagal Komisijos pasiūlymus dėl Bendrijos patento¹³ ir vertimo tvarkos¹⁴. Taikant šį variantą būtų įgyvendinti visi iniciatyvos tikslai. Dėl to labai sumažėtų išlaidų, nes vertimo išlaidos visoje ES sudarytų 680 EUR, o papildomų patvirtinimo išlaidų nebūtų. Iš viso per metus būtų galima sutaupyti 159 mln. EUR. 49–65,2 mln. EUR per 10 metų būtų galima sutaupyti, jei nebeliktų su pratęsimo mokesčių mokėjimu susijusios techninės paramos išlaidų. Kadangi patentų pratęsimo mokesčių mokėjimas ir tvarkymas, patentų ir susijusių teisių registravimas būtų tvarkomas centralizuotai, taikant šį variantą sistema būtų labai supaprastinta. Tačiau šio varianto neįmanoma įgyvendinti dėl politinių priežasčių, nes Taryba jau keletą kartų nesėkmingai mėgino pasiekti vieningą susitarimą dėl būtinos vertimo tvarkos.

6.3. 3 variantas – Komisija pateikia tvirtesnio bendradarbiavimo reglamento pasiūlymus

Pagal šį variantą Komisija pateiktų pasiūlymus, būtinus siekiant tvirtiau bendradarbiauti kuriant bendrą patentinę apsaugą. Bendra patentinė apsauga būtų taikoma 25 valstybėms narėms, norinčioms taip bendradarbiauti. Joms tenka 79 % ES teritorijos; be to, per 92 % paraiškų pateikiama iš šių šalių. Bendra patentinė apsauga nebūtų privaloma ir būtų taikoma kartu su dabartine Europos ir nacionalinėmis patentų sistemomis. Patentinė apsauga gerokai atpigtų ir būtų labai supaprastinta. Taikant šį variantą visi patentų savininkai turėtų vienodos naudos, nepaisant to, ar jie gyvena šalyse, kuriose vykdomas tvirtesnis bendradarbiavimas, ar kitur.

Nors taikant šį variantą nauda būtų mažesnė nei taikant 2 variantą, jis būtų veiksmingas ir turėtų teigiamą poveikį Europos patentų sistemos naudotojams. Patentų pratęsimo mokesčių mokėjimą ir tvarkymą, taip pat patentų ir susijusių teisių registravimą dalyvaujančių valstybių narių teritorijos atžvilgiu centralizuotai vykdytų EPT. Jei tvirtiau bendradarbiautų 25

¹³ COM(2000) 412.

¹⁴ COM(2010) 350.

valstybės narės, per 10 metų būtų galima sutaupyti iki 5760–7680 EUR vieno patento mokesčių mokėjimo techninės paramos išlaidų. Nedalyvaujančiose šalyse kiekvienas patentas ir toliau turėtų būti tvarkomas atskirai.

6.3.1. Papildomas variantas 3.1 – Komisija siūlo 2010 m. birželio 30 d. pasiūlymą atitinkančią vertimo tvarką, taikytiną bendros patentinės apsaugos srityje

Pagal šį papildomą variantą Komisija pasiūlytų vertimo tvarką, taikytiną bendros patentinės apsaugos srityje ir atitinkančią jos pasiūlymą dėl ES patento vertimo tvarkos. Patento savininkas EPT pateiktų apibrėžties vertimą į kitas dvi oficialiąsias EPT kalbas. Papildomo vertimo nereikėtų (nebent kiltų ginčas). Vidutinės su patentais susijusios išlaidos tvirtesnio bendradarbiavimo erdvėje sudarytų 680 EUR. Apsaugos visoje ES išlaidos galėtų būti 15 % visų šiandien susidarantių išlaidų (25 dalyvaujančiose valstybėse narėse). Iš viso per metus būtų galima sutaupyti 58,5 mln. EUR. Šis papildomas variantas būtų taupus ir leistų tinkamai supaprastinti sistemą, tačiau jis nesusilaukė reikiamo Tarybos pritarimo. Valstybės narės, siekiančios imtis tvirtesnio bendradarbiavimo, nori į įgyvendinimo reglamentus įtraukti kai kuriuos Tarybai pirmininkavusios Belgijos pasiūlytus vertimo tvarkos aspektus. Pasiūlyme dėl Tarybos sprendimo leisti tvirčiau bendradarbiauti jau pateikta keletas esminių su tuo susijusių nuostatų. Todėl šio varianto neįmanoma įgyvendinti dėl politinių priežasčių.

6.3.2. Variantas 3.2 – Komisija, remdamasi savo 2010 m. birželio 30 d. pasiūlymu, siūlo vertimo tvarką, taikytiną bendros patentinės apsaugos srityje; į ją įtraukiamos Taryboje aptarto kompromisinio pasiūlymo nuostatos

Pagal šį papildomą variantą pirmiau minėta vertimo tvarka galėtų būti papildyta tam tikromis Tarybai pirmininkavusios Belgijos 2010 m. pasiūlytomis kompromisinėmis nuostatomis, atsižvelgiant į prašymą, kurį pateikė valstybės narės, prašiusios, kad Komisija pateiktų pasiūlymą imtis tvirtesnio bendradarbiavimo. Pagrindiniai su kalbų vartojimu susiję reikalavimai būtų tie, kurie nurodyti EPK. Be to, pereinamuoju laikotarpiu būtų taikomi papildomi vertimo reikalavimai, todėl patento savininkams susidarytų papildomų išlaidų. Todėl bendros vertimo išlaidos pereinamuoju laikotarpiu tvirtesnio bendradarbiavimo erdvėje gali svyruoti nuo apytiksliai 980 iki 2380 EUR už patentą. Kai atsiras galimybė naudotis aukštos kokybės automatiniu vertimu, vertimo išlaidos galėtų būti sumažintos iki 680 EUR. Apsaugos visoje ES išlaidos galėtų būti 20% visų šiandien susidarantių išlaidų (25 dalyvaujančiose valstybėse narėse). Iš viso per metus būtų galima sutaupyti iki 50 mln. EUR. Galima tikėtis, kad šis papildomas variantas susilauks didelės politinės paramos.

7. VARIANTŲ IR JŲ POVEIKIO Palyginimas

Lyginant pateiktus variantus, pagal veiksmingumo, išlaidų mažinimo ir supaprastinimo kriterijus geriausias būtų 2 variantas. Tačiau ir 3 variantas turi didelių privalumų ir suteikia galimybę Europos ir trečiųjų šalių naudotojams daug sutaupyti ir supaprastinti sistemą.

ES patento sukūrimas (2 variantas) turėtų didžiausią teigiamą poveikį vidaus rinkai, patentų informacijos naudotojams ir visiems vartotojams, nes patentų apsaugos srityje būtų integruota visa vidaus rinka. Tačiau ir taikant 3 variantą būtų padidinta ne tik dalyvaujančių valstybių narių integracija, bet ir dalyvaujančių ir nedalyvaujančių šalių integracija. Imantis tvirtesnio bendradarbiavimo būtų smarkiai sumažintos patentinės apsaugos užtikrinimo ES išlaidos, be to, užtikrinimo procesas būtų labai supaprastintas, todėl būtų galima tikėtis, kad daugiau išradėjų sieks užtikrinti patentinę apsaugą ir tose valstybėse narėse, kurios nedalyvauja tvirčiau bendradarbiaujant.

Geresnė integracija leis pagerinti vartotojų galimybes gauti prekių ir naudotis paslaugomis. Geriau integruota rinka leis užtikrinti geresnę tarpvalstybinę prekybą ir palengvins kovą su klastotėmis. Centralizuota EPT patentų registracijos ir skelbimo sistema palengvintų žinių sklaidą ir turėtų teigiamą poveikį inovacijoms.

Tikėtina, kad, jei patentus Europoje būtų galima gauti pigiau ir lengviau, padaugėtų inovacijomis užsiimančių mažųjų ir vidutinių įmonių. Mažosioms ir vidutinėms įmonėms tenka svarbus vaidmuo didinant užimtumą – jose sukuriama du trečdaliai privačiojo sektoriaus darbo vietų¹⁵. Todėl galima tikėtis, kad naujų įmonių skaičiaus didėjimas turės teigiamą poveikį darbo vietų kūrimui.

Nors akivaizdu, kad ekonominiu požiūriu veiksmingiausia būtų diegti ES patentą, po 10 metų derybų paaiškėjo, kad šio varianto neįmanoma įgyvendinti dėl politinių priežasčių. Kaip matyti iš 3 varianto analizės, net ir jis turi didelių privalumų. Nors vertimo tvarka pagal papildomą variantą 3.1 būtų įgyvendinta mažiausiomis sąnaudomis, tikėtina, kad didžiausios tvirčiau bendradarbiaujančių valstybių narių paramos susilauktų papildomas variantas 3.2. Todėl pirmenybė teiktina 3 variantui su papildomu variantu 3.2.

8. STEBĖSENA IR VERTINIMAS

Praėjus penkeriems metams nuo taikymo pradžios Komisija įvertins teisės akto taikymą, visų pirma pereinamojo laikotarpio vertimo tvarką. Be to, Komisija kasmet vertins inovacijų diegimo būklės indeksus, patentų skaičių ir su jų išdavimu susijusias išlaidas.

¹⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/facts-figures-analysis/index_en.htm